Mapes de Patrimoni Cultural

Diputació Barcelona

La Ferrussa; Torreferrussa

Santa Perpètua de Mogoda

Ubicació

Comarca:	Vallès Occidental
Lloc/Adreça:	Camí del Padró
Emplaçament	A 700m al S de la B-140

Coordenades:

Latitud:	41.52803
Longitud:	2.16446
UTM Est (X):	430293
UTM Nord (Y):	4597713

Classificació

Número de fitxa	08260 - 7
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Medieval Romànic Modern Contemporani Popular Racionalisme
Segle	X-XVI
Any	988
Estat de conservació	Bo
Notes de conservació:	Rehabilitació el 1980. En espera de nova rehabilitació per ubicar el Centre de la Propietat Forestal.
Protecció	Legal
Observacions protecció:	Pla Especial Protecció Patrimoni Arquitectònic
Accés	Fàcil
Ús actual:	Científic
Titularitat	Pública
Titular:	Generalitat de Catalunya - DARP
Autoria de la fitxa	Goretti Vila i Fàbregas
Data de registre de la fitxa:	dj., 16/04/2009 - 02:00

Descripció

Torreferrussa es troba al costat de l'autopista Ap-7, a l'oest del nucli urbà, i amb accés des de la B-140. A la rotonda que hi ha a l'alçada de Can Sabau es pren una pista que voreja el Bosc de Can Sabau pel costat nord i que ens porta fins al Camí del Padró. La Ferrussa queda a uns 700m de la carretera, a l'interior d'un recinte tancat propietat de Medi Ambient (Generalitat de Catalunya). L'edifici està situat dins una finca de diverses hectàrees, subdividida en diferents àrees: vivers, granges, etc. Hi ha una gran varietat d'espècies vegetals, a destacar la palmera de davant de la façana principal, el camí d'accés d'avets i el petit estany rodejat de plàtans, situat a uns 50m de l'edifici.
Aquest edifici va ser construït sobre les restes d'una antiga casa pairal dels segles XV-XVI molt reformada al segle XIX,, que tenia una torre de medieval (segle XI), que encara es conserva. És de difícil classificació, ha sofert moltes transformacions. Formada per dos cossos longitudinals i dos transversals (un d'ells enfonsat respecte a la façana principal uns 5m) que constitueixen un pati quadrat central, on està situada la torre circular medieval, de tres plantes, les dues primeres pertanyen a la torre original i l'ultima és un dipòsit d'aigües afegit. La primera planta de la torre conté una original capella de finals del segle XIX dedicada a la Verge de Montserrat.
L'estructura de suport està formada per parets de totxo i bigues de fusta amb reforços de bigues de formigó. La coberta és de teula àrab. Els cossos longitudinals tenen coberta a una aigua i els transversals a dues aigües.
La façana és asimètrica, amb forats nous horitzontals a la planta baixa i verticals a la primera. La façana és plana i sense motius decoratius. La coberta queda amagada darrera dels merlets de coronament. Essent una façana molt racionalista, el coronament li dóna un aire exòtic.
Les parets són de totxo, amb acabats d'arrebossat i pintat de blanc. La torre és de pedra en les dues primeres plantes i la tercera està arrebossada i pintada de blanc.
L'estat de conservació de l'estructura de suport, coberta i façanes és bo, donat que va ser rehabilitat el 1980. Tot i que la pintura de la façana és molt tacada a causa dels escorredors d'aigua de les cobertes. L'estructura funcional és totalment nova en funció de les necessitats dels habitatges existents. A la planta baixa encara es conserven les zones d'estable amb accés pel pati, en un estat de conservació molt baix

Observacions:

Noms anteriors: Domus de Canalies.
En els seus terrenys s'han trobat restes d'un poblat iberoromà.

Història

Ressenya històrica extreta de CANYAMERES, 2009:
La primera referència documental és de l'any 988.
Segle X. S'esmenta el lloc de Canalies.
Segle XI. El lloc de Canalies es relaciona amb una família propietària aloera de la major part d'aquest territori. 1044. Ricolf. Deixa en testament la casa i solar de Canalies al seu fill Miró.
Segle XII: 1104. Ramon Maier i la seva dona Adalet permuten amb l'abat del monestir de Sant Cugat del Vallès uns alous a Gallecs i Breda per un altre situat a Canalies. Tenen una filla casada amb Odalguer als quals han construït torre a l'alou de Canalies:"in Canalies, ubi construxerat gener noster Udalgarius cum filia nostra Maiasendis turrim."
1137. Acta de donació dels delmes, lluïsmes i la vintena part de les primícies a l'església de Santa Perpètua. Entre els promotors hi ha Guillem de Canalies probablement el Guillem Gerald de Canalies.
1148. El cap de casa de Canalies sembla que era Pere Berenguer de Canalies, probablement marit de Sança de Canalies, el qual feia d'avalador del deute de Pere de Sentmenat per a l'obra de l'església de Santiga.
A finals del segle XII els Canalies i els Rocavert de la sagrera de Santa Perpètua han entroncat com a família passant finalment tot el que tenien els Rocavert als Canalies.

1175. Guerau de Rocavert fa testament per anar amb l'exèrcit reial a Tolosa amb el rei d'Aragó. Deixa la vinya que té a Canalies a la parròquia de Santa Perpètua de Mogoda. Elisenda de Canalies, neta de Guerau de Rocavert, esdevingué pubilla del patrimoni de Canalies i el de Rocavert.
Segle XIII: 1249. Elisenda de Canalies (neboda de Pere de Rocavert), el seu marit Pere de Gallifa i la seva filla Sància venen a Guillem de Badalona les cases que tenen per la parròquia de Santa Perpètua i el delme que tenen per la casa de Canalies.
1266. Bernat de Perapertussa, procurador per Catalunya del vescomte de Bearn i senyor de Montcada confirma i de nou cedeix a Jaume de Sant Martí, nebot de Bernat de Mogoda, el feu de la parròquia de Santa Perpètua de Mogoda que té per la casa de Canalies.
1275. Elisenda de Canalies actualitza el cens de dret de lloçol de la ferreria de Santa Perpètua de Mogoda i alguns situats en l'òrbita de Canalies.
1277. Elisenda de Canalies dona al seu fill Bernat de Canalies, la casa de Canalies amb tots els seus honors i possessions. Elisenda de Canalies morí abans de 1279.
1275-1297. Es troba documentat el personatge de Bernat de Canalies, dedicat a l'exercici de les armes.
1297. Berenguera, muller de Berenguer de Sant Vicenç, senyor de Mogoda, presta jurament i homenatge a Bernat de Canalies, militar, senyor de la casa de Canalies per la meitat del delme de la parròquia de Santa Perpètua de Mogoda. Amb Bernat de Canalies es perd el rastre de la família Canalies. Després de quasi 50 anys sens notícies els drets i les rendes feudals de la casa de Canalies apareixen en mans dels Bell·lloc, senyors de la Roca del Vallès.
Segle XIV: 1350. Bernat de Bell·lloc i la seva dona Orpai venen a Berenguer de Santvicenç, senyor de Mogoda, la part del delme que tenia i rebia a la parròquia de Santa Perpètua de Mogoda i la ferreria pel preu de 4.000 sous.
Mitjan segle XIV. La casa i les terres de la casa de Canalies estan en mans dels senyors de Castellcir, emparentats també amb els Bell·lloc.
1352. Galceran de Castellcir i la seva mare venen a Jaume Sala, mercader de Barcelona, una parellada de terra prop de la casa de Canalies, alou del monestir de Sant Miquel del Fai. Jaume Sala, mercader de Barcelona adquireix la torre de Canalies i les seves terres.
1383. Guillem Sala, fill de Jaume Sala, de Barcelona, va vendre a Francesc Martínez, mercader també de Barcelona, la torre de Canalies.
Segle XV.: La casa de Canalies passa a ser propietat dels Gassius, senyors del castell de Gallifa, que mantindran la propietat de la torre de Canalies fins els volts de 1570.
1493. El batlle general de Catalunya establí a Bernat de Gassius, senyor del castell de Gallifa i de la casa de Canalies, la facultat de cercar les aigües tant subterrànies com superficials de la riera de Canalies des de la casa de Canalies fins l'església de Santa Maria l'Antiga.
A mitjan segle XVI, Jerònima de Gassius hereta les propietats dels Gassius.
1560. Jerònima de Gassius fa donació universal de la torre de Canalies al monestir de Santa Maria de Montsió de Barcelona.
A la segona meitat del segle XVI la gent anomenava a la torre de Canalies amb el nom actual de Ferrussa.
Segle XVII: 1606. Onofre Font i Brescó de Barcelona és condemnat a deixar la possessió de la torre o casa situada a la parròquia de Santa Perpètua de Mogoda a favor de la prioressa del monestir de Montsió de Barcelona.
1659. Es fa l'acte de presa de possessió corporal de la finca de la Ferrussa a través d'Agustí Vidal com a representant del procurador del monestir de Santa Maria de Montsió.
1661. Anastàsia Font i Brescó mor i deixa hereu al seu únic fill Sebastià de Portolés i de Brescó.
1666. El monestir i convent de Santa Maria de Montsió fa un establiment emfitèutic a Francesc Casademunt, pagès de Mollet del Vallès i Eulàlia, la seva muller, amb tota la casa, torre i quadra dita Ferrussa, abans Canalies, amb les seves terres i honors i possessions franc alou.
1668. Bonaventura Bolló, pubill de can Llobet de Santiga, que impugnà l'establiment davant dels tribunals, signa concòrdia amb Francesc Casademunt, pagès de Mollet i Eulàlia la seva dona, pel domini útil de la propietat de la Ferrussa, alou del monestir de Montsió. La concòrdia i renunciació donava compliment a la sentència de la Reial Audiència, per la qual la propietat útil passava als Llobet de Santiga.

A finals del segle XVII la propietat útil i directa torna a la família Portolés.
Segle XVIII: 1712. Consta Sebastià de Portolés com a hereu de Jaume Agustí, ciutadà de Barcelona.
1706. Sebastià de Portolés estableix en el seu testament un fideïcomís pel qual segons parer d'alguns descendents, prohibia l'alienació del seu patrimoni. Aquesta clàusula marcarà els propers 130 anys en què diverses branques dels fills de Sebastià de Portolés es barallaran judicialment per l'herència, essent un dels objectius de tots, la Ferrussa.
Darrers anys del segle XVIII. Hi ha plets contra els veïns de la Ferrussa pel tema de les mines d'aigua.
1799. Apareix esmentada en la documentació el nom antic de la Torre Ferrussa com a Torre de Canalies.
Segle XIX: Les sentències dels anys 1816 i 1818 atorguen a Salvador Llongueres Segalà, la propietat de la Ferrussa.
Salvador Llongueres i Segalà reforma la casa i torre medieval de la Ferrussa.
1867. Salvador Llongueres i Segalà mor. Anys més tard la seva jove ven la Ferrussa.
1878. La Ferrussa tenia unes 26 ha, de les quals 4,6 ha eren de bosc, 6.38 ha de vinya, 13,5 ha de secà, 1,5 ha de regadiu, a més de camps de sembrar.
1886. Manuela Maçanet Serrades ven a Bernadí Martorell i Falp l'heretat torre Ferrussa de Santa Perpètua de Mogoda. La torre Ferrussa estava formada per 18, 27 ha de terra amb casa i bosc. El nou propietari de la Ferrussa i el seu fill, Bernadí Martorell i Puig van fer diverses reformes a la casa i la torre com la capella dedicada a la verge de Montserrat o la mina actual.
Segle XX: 1924. Bernadí Martorell Puig ven la Ferrussa als germans Domingo i Antònia Forners i Cortés, de Barcelona amb 23 quarteres (6,46 ha) i una casa amb planta baixa i pis i una torre al pati interior.
1925. Teresa Fornés i Cortés i els seus nebots, Domingo, Antoni, Maria i Isidre Fornés i Tribó, venen la Ferrussa a Salvador Ros Bordanova, industrial barceloní.
1934. La Ferrussa passà a ser heretada per la vídua, Isidra Bartra Domènech, i els fills.
1953. La filla gran d'Isidra Bartra Domènech, Felícia Ros i Bartra, rep la Ferrussa.
1968. Felícia Ros i Bartra ven a l'Estat Espanyol la finca de la Ferrussa,
1984. Traspàs de la Ferrussa a la Generalitat de Catalunya per part de l'Estat.
1986. La Ferrussa és inscrita al Registre de la Propietat de Sabadell, per part de la Generalitat de Catalunya.
Segle XXI: Actualment ocupen les seves dependències: una granja cinegètica de perdius, un viver forestal, el centre de recuperació de rapinyaires, el centre de control de transmissions dels agents rurals, el Servei de Prevenció d'Incendis Forestals i el Centre de la Propietat Forestal de Catalunya.

Bibliografia

AJUNTAMENT DE SANTA PERPÈTUA DE MOGODA (1996). Pla Especial de Protecció del Patrimoni arquitectònic de Santa Perpètua de Mogoda. Text refós novembre de 1996. Ajuntament de Santa Perpètua de Mogoda. Obres públiques i urbanisme.

CANYAMERES, Esteve (2009). Masos, masies i masoveries. Estudi de l'agricultura de Santa Perpètua de Mogoda i Santiga (segles XI-XX). Edita: Ajuntament de Santa Perpètua de Mogoda.

GARCIA, Pere (2008). "El patrimoni de Santa Perpètua de Mogoda. Crònica del Grup Pro Arqueologia i Història". L'ordit, nº 2. Centre de Recerques i Estudis Mogoda. Santa Perpètua de Mogoda. Pàg. 211.

MELO, Joana (2008). Intervenció arqueològica a l'edifici medieval de Torrerrussa. La Domus fortificada de Canalies (s. XII-XIII). Pàg. 157 - 170. L'ordit, nº 2. Centre de Recerques i Estudis Mogoda. Santa Perpètua de Mogoda.

RICART, Joan et alii (1993). Temps enrera, portes endins. Santa Perpètua de Mogoda. Ajuntament de Santa Perpètua de Mogoda.

APLI

